

© *Володимир РУГАЛЬ*

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«СОЦІАЛЬНІ КАТАСТРОФИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ, ДЕМОГРАФІЧНІ ВТРАТИ»**

(18 – 20 жовтня 2016 р.,

**Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, вул. Володимирська, 60)**

Наукова конференція була організована Національним музеєм історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс, Інститутом демографічних та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, Інститутом історії України НАН України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Українським інститутом національної пам'яті за сприяння Фонду «Відродження».

Урочисте відкриття форуму відбулося 18 жовтня 2016 р. в стінах історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Із привітальним словом до учасників конференції звернулися співорганізатори, зокрема: доктор історичних наук, професор, декан історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка І.К. Патриляк; доктор біологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка В.С. Мартинюк; доктор історичних наук, академік НАН України, директор Інституту історії України НАН України В.А. Смолій; доктор економічних наук, академік НАН України, директор Інституту демографічних та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України Е.М. Лібанова; в.о. генерального директора Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс І.П. Ковальчук; кандидат історичних наук, голова Українського інституту національної пам'яті В.М. В'ятрович.

Конференція відбувалася за двома магістральними напрямками: Голодомор та світові війни. Упродовж трьох днів проведено дев'ять сесій, на яких виголошено доповіді та проведено їхнє обговорення.

У заході взяли участь відомі дослідники з України та зарубіжжя, зокрема: із США – Г. Куромія, О. Воловин; з Німеччини – Г. Гаусман, Й. Море; з Австралії – С. Віткрофт, Ф. Славески; з Латвії – Е. Єкабсонс та з Литви – Й. Вайчаноніс.

18 жовтня 2016 р. проведено чотири сесії, присвячені втратам України під час Голодомору. У цьому дискурсі обговорювалося питання підрахунку людських втрат України під час Голодомору. Зокрема, виникла дискусія між демографами та істориками щодо встановлення кількості жертв. Демографи навели низку формул підрахунку втрат й акцентували увагу на переписах населення 1929 р. та 1935 р. За їхніми підрахунками, втрати становлять від 4,5 до 6 млн осіб. На думку істориків, втрати України перевищують 10 млн осіб. Резюмував дебати О. Воловин: «Потрібно історикам і демографам спільно виробити методіку підрахунку жертв Голодомору».

19 жовтня 2016 р. відбулося чотири сесії з питань демографічних втрат у період революцій, Першої та Другої світових війн.

Втратам України у Другій світовій війні приурочено три сесії, зокрема під час шостого дискурсу розглядалися питання демографічних процесів під час Другої світової війни в Україні, по завершенні якого В. Гриневич презентував книгу «Бабин Яр. Історія і пам'ять».

Сьома сесія була присвячена особливостям наукового аналізу людських втрат у період Другої світової війни. У ході роботи сесії О. Заброшко (молодший науковий співробітник Музею-меморіалу «Тюрма на Лонцького» у м. Львів) озвучив тези про масові розстріли спецслужбами СРСР у червні – липні 1941 р. у Західній Україні, у яких наголосив, що під час цих розстрілів знищено еліту Західної України. У роботі цієї панелі взяла участь кандидат історичних наук, заступник генерального директора з питань розвитку та комунікації Національного музею історії України у Другій світовій війни Л.В. Рибченко, яка виголошила доповідь «Національний мартилолог загиблих як джерело військових втрат України у німецько-радянській війні». Дослідниця ознайомила присутніх із наявними джерелами із втрат воїнів-українців, розповіла про методи підрахунку втрат, запроваджених у Музеї. Зокрема, повідомила, що відповідно до проведеної роботи вдалося зібрати в єдине зібрання найбільший фонд загиблих на теренах України. З доповіддю про втрати учасників українського самостійницького і радянського рухів Опору виступив доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України О.Є. Лисенко, який звернув увагу на складність розв'язання цього питання.

Восьма сесія «Нові комплекси джерел для вивчення демографічних наслідків демографічних катастроф» була завершальною в ході другого дня конференції. На цьому засіданні з доповіддю «Документальний фонд загиблих Вінниччини в Національному музеї історії України у Другій світовій війні» виступив кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Національного музею історії України у Другій світовій війні В.П. Ругаль. Науковець детально окреслив усі наявні в Музеї джерела з означеної теми та етапи формування цього фонду, зробив наголос на важливості зібрання єдиного фонду загиблих, на основі якого можна встановити найточнішу цифру загиблих воїнів-українців у Другій світовій війні.

Завершила роботу цієї панелі доповідь старшого наукового співробітника Національного музею історії України у Другій світовій війні Т.О. Пшеничної «Вбиті та не враховані... (на підставі запитів про пошук загиблих воїнів Другої світової війни)», котра ознайомила присутніх із важливістю єдиного фонду загиблих, на основі якого співробітники Музею проводять пошуки загиблих і встановлюють імена та місця загибелі невідомих.

На завершальному етапі конференції, 20 жовтня 2016 р., відбулася остання, дев'ята, сесія на тему: «Примусові депортації і переселення: проблема вивчення, осмислення», на якій було обговорено найвразливіші питання депортацій народів, що проживали на теренах сучасної України. По закінченні цієї сесії проведено підсумковий круглий стіл. Учасникам конференції також запропонували ознайомитися з головною експозицією Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс.